Pohjois-Savon liitto
Regional Council of Pohjois-Savo

Lausunto

121/00.01.05.03/2014

28.11.2018

Suuri valiokunta
Eduskunta

Viite: Lausuntopyyntönne 21.11.2018

Asiantuntija-arvio valtioneuvoston kirjelmistä

- U-kirjelmät:
  - U 45/2018 vp rahoituskehysasetus ja omat varat
  - E 29/2018 vp rahoituskehysneuvottelukysymysten kokonaisuudesta
  - U 78/2018 vp koheesiopolitiikan uudistamisesta
  - U 70/2018 vp ”Horisontti Eurooppa”, ITRE ja Avaruusohjelmat
  - U 74/2018 vp Verkkojen Eurooppa -väline

Itä- ja Pohjois-Suomen EU:n NUTS2-tason alueen muodostavat seitsemän maakuntaa: Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjois- Karjala, Pohjois-Pohjanmaa ja Pohjois-Savo. IP-alueella on Suomen EU-liittymissopimuksen mukainen pohjoisen harvaan asutun alueen status, jossa nimetään alueen pysyvät maantieteelliset haitat: kylmä ilmasto, pitkät välimatkat ja harva asutus. **Tässä lausunnossa nostetut asiat koskevat koko Itä- ja Pohjois-Suomea, sillä Itä- ja Pohjois-Suomi tekevät tiivistä yhteistyötä ja alueella on tavoitteena oma ohjelma EU:n ohjelmakaudella 2021–2027.**

Koheesiorahoituksella on suuri merkitys Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisessä

Koheesiopolitiikan tavoitteena on alueiden välisten taloudellisten erojen kaventaminen. BKT-taso on kaikissa Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa selvästi Suomen keskiarvoa alhaisempi. Lisäksi työttömyys – tapahtuneesta kehityksestä huolimatta - on edelleen maan keskiarvoa korkeampi useimmissa alueen maakunnissa, ja esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen osalta alueen maakunnat kuuluvat maakuntavertailussa maakuntien heikoimpaan puolikkaaseen.

Tunnistettujen haasteiden lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnilla on omat vahvat osaamiseen perustuvat toimialansa sekä kansainvälistä kasvavaa ja työllistävää yritystoimintaa.

Myönteiselle kehitykselle on tärkeä luoda jatkossakin mahdollisimman hyvät edellytykset. Tilastokeskuksen viimeisimpien tietojen mukaan alueellisen arvonlisän kehitys on ollut Suomen nopeinta Itä- ja Pohjois-Suomessa (v. 2016 kasvu oli nopeinta Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa). **EU-varoilla on ollut merkittävä rooli maakuntien nykyisen vireen ja kasvun saavuttamisessa, sillä kansallinen kehittämisrahoitus painottuu vahvasti etelän ja lännen suuriin keskuksiin.**

Koheesiorahoituksen (EAKR ja ESR) huomattava pieneneminen Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä maatalous- ja maaseudun kehittämisrahoituksen leikkaus vaarantaisivat Itä- ja Pohjois-Suomen myönteisen kehityksen, jossa **koheesiorahoituksen suhteellinen**

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, PL 247
70101 Kuopio, Suomi

Y-tunnus 0827616-7
Puhelin 017 550 1400
kirjaamo@pohjois-savo.fi

merkitys on aluetalouksien koosta johtuen huomattavasti suurempi kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa

Suurempi budjetti merkitsee suurempaa saantoa

Euroopan komission toukokuussa 2018 antamassa esityksessä EU:n budjetin kooksi kaudelle 2021-27 on esitetty 1,11 % BKT:stä, kun nykyisellä kaudella se on 0,98 %. Esitys sisältää kasvua Suomen rakennerahastosaantoon noin 5 %. **Myönteisestä koheesiopolitiikan rahoituskehysesityksestä huolimatta Suomen tulee EU:n tulevasta budjetista neuvotellessaan huomioida Itä- ja Pohjois-Suomen erityishaasteet sekä liittymissopimuksen mukaiset periaatteet** ja määrätietoisesti tavoitella Suomen aiemmin ottaman kannan mukaisesti koheesiopolitiikan rahoitussaannon maksimointia ja jatkuvuutta.

Suomen maatalousrahoituksen saanto olisi esityksen mukaan pienentymässä peräti 14 %, mikä on Itä- ja Pohjois-Suomen näkökulmasta huolestuttavaa. Maatalousrahoituksen leikkaus kohdistuisi voimakkaasti nimenomaan Itä- ja Pohjois-Suomen harvaanasutuille alueille, sillä vaarassa tällöin olisi myös maaseudun kehittämiseen tarkoitettu rahoitus.

Harvan asutuksen kriteeri lisäisi merkittävästi Suomen saantoa

Suomi on komission koheesiopolitiikkaesityksessä siirtymäaluetta, lukuun ottamatta Uuttamaata ja Ahvenanmaata. Koska koheesiopolitiikan rahoituksenjakomekanismissa harvan asutuksen peruskriteeri koskettaa vain kehittyneitä alueita, **Suomi ei nyt käytetyllä laskutavalla tule saamaan lainkaan harvan asutuksen kriteerin mukaista rahoitusta, joka nykykaudella yhdessä pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoituksen kanssa tuottaa 59 % Suomen kaikesta rahoituksesta.**

Komission, tällaisten tilanteiden varalle, kehittämän ns. ”turvalausekkeen” perusteella Itä- ja Pohjois-Suomen saantoa pyritään varmistamaan. Turvalauseke on kuitenkin kertaluonteinen ratkaisu, johon liittyy epävarmuustekijöitä mm. rahoitussaannon riittävyyden ja jatkuvuuden kannalta. Menettely ei myöskään anna takeita Itä- ja Pohjois-Suomen erityisaseman turvaamisesta tulevien ohjelmakausien neuvottelutuloksissa.

Komission rahoitusesityksessä NSPA-tuen määrä on 30€/asukas/vuosi, kun tuen määrä kuluvalla kaudella on 34,5€/as./v. **Suomen tulee ottaa NSPA-tuen, joka on Suomen liittymissopimuksen mukainen erityistuki pohjoisille harvaanasutuille alueille, neuvottelutavoitteeksi vähintään 45€/as/v.**

Toissijaiseksi tavoitteeksi tulee ottaa harvan asutuksen kriteerin lisääminen teknisenä korjauksena siirtymäalueen jakomekanismiin. Tämä jakoperuste saattaa kuitenkin aiheuttaa Suomen kokonaissaannon kannalta ongelmia, koska komission laskentatapa ei ole tiedossa.

Koheesiopolitiikan rahoitus tulee osoittaa alueille ansainnan mukaan

Alustavien arvioiden mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen saama rahoitus pienenee, mikäli lopullinen ratkaisu on komission esityksen mukainen. Nykyisellä kaudella EU-rahoitusta on siirretty Itä- ja Pohjois-Suomesta muille alueille, alueiden välisten tukitasoerojen

tasoittamiseksi. Tämä on ristiriidassa EU:n koheesiopolitiikan tavoitteiden kanssa. Mikäli Itä- ja Pohjois-Suomi joutuvat ns. ”turvalausekemenettelyyn” uudella kaudella, on muistettava, että sen perusteella tuleva raha tulee harvan asutuksen kriteerin menettämisen vuoksi, ja tuki tulee kohdistaa IP-alueelle.

Valtion osarahoitussuhde tulee harmonisoida koko Suomessa

Komission ehdotuksen mukaan rakennerahasto-ohjelmien osarahoitussuhde on pienenemässä Suomessa Uuttamaata ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Kansallinen osarahoitussuhde on muualla Suomessa 45 % ja Uudellamaalla 60 %, kun se on koko Suomessa kuluvalla kaudella 50 %. Tämän seurauksena ohjelmien kokonaisvolyymi laskisi Itä- ja Pohjois-Suomessa. Valtion osuus tulee harmonisoida koko Suomessa ja varmistaa, että komission tulevat asetukset mahdollistavat tämän. Rahoitusohjelman tavoitteena on alueiden kehittyneisyyserojen tasaaminen.

Temaattinen keskittäminen tukee Itä- ja Pohjois-Suomen vahvuuksia

Komission esittämät viisi temaattista tavoitetta: älykkäämpi, vihreämpi vähähiilinen, verkostoituneempi, sosiaalisempi ja kansalaisten Eurooppa ovat Itä- ja Pohjois-Suomen kannalta täysin relevantteja. Maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat tukevat näitä tavoitteita. **Itä- ja Pohjois-Suomessa on käynnissä Euroopan komission rahoittama ”Elinkeinot murroksessa -pilotti”, jossa valmistellaan NUTS2-tason yhteinen älykkään erikoistumisen strategia tulevaa ohjelmakautta varten.**

Teemojen tarkkojen prosenttiosuuksien määrittely etukäteen ja varsinkin toteuman seuranta erityistavoitteiden tasolla kangistaa ja hankaloittaa ohjelman toteuttamista. Lisäksi Verkostoituneempi Eurooppa -tavoitteita tulisi voida toteuttaa myös siirtymäalueilla, kuten kuluvallakin ohjelmakaudella. Tästäkin syystä em. turvalauseke on hankala, koska silloin Itä- ja Pohjois-Suomi tulkitaan kehittyneeksi alueeksi temaattisessa keskittämisessä, mikä kaventaa kehittämistoimintaa.

Maaseuturahasto pitää olla mukana kumppanussopimuksessa

Maaseuturahaston jääminen pois kumppanuussopimuksesta vaikeuttaa ohjelmien yhteensovittamista sekä jäsenvaltion että aluetasolla. Myös **maaseuturahaston aie keskittää tuki ainoastaan elintarvikeketjuun kytkeytyneisiin yrityksiin jättää merkittävän osan maaseudulla sijaitsevista yrityksistä tukijärjestelmien ulkopuolelle** ja on siis selkeä heikennys nykyiseen tilanteeseen nähden. Tämän seurauksena vaadittaisiin kansallisia kompensaatioita.

Euroopan alueellinen yhteistyö – Interreg-asetus tulisi toteuttaa NUTS3-tasolla

Kaikissa Interreg-ohjelmissa toteutus tulisi olla NUTS3-tasolla eli maakuntatasolla. Komission ehdotuksessa jäsenmaiden väliset ohjelmat olisivat NUTS2-tasolla, jolla ei ole Suomessa ohjelmien sisältöön sopivaa toimijaa. **Euroopan eri puolilla sijaitsevien alueiden välisen yhteistyön on oltava mahdollista, koska se on ollut hyvin tuloksellista**. Komissaari Kataisen aloite valtiontukisäännösten (de minimis) poistamisesta Interreg-ohjelmista Horizon-ohjelmien tapaan on erittäin kannatettavaa.

Lausunto

121/00.01.05.03/2014

28.11.2018

Ulkoraja-alueyhteistyö on säilytettävä sanktioiden ulkopuolella

Ulkoraja-yhteistyö siirtyy DG Region alaisuuteen. Tämä on hyvä asia, koska ulkorajayhteistyö alueiden välillä on EU:n aluepolitiikkaa. Jäsenvaltioiden on turvattava, että riittävä rahoitus (50/50) ulkorajayhteistyöhön saadaan DG Nearista myös ulkorajaohjelmiin. Kuluvalla ohjelmakaudella ulkorajayhteistyö on ollut Venäjän sanktioiden ulkopuolella. Tästä tulee ehdottomasti huolehtia myös jatkossa.

Tekninen tuki on riittämätön

Komission esityksessä tekninen tuki EAKR:n osalta olisi 2,5 % ja ESR:n osalta 4 %. EAKR:n osalta on selvää, että tuki on riittämätön. Tämä perustuu havaintoihin nykyiseltä ohjelmakaudelta, jolloin Suomen rakennerahasto-ohjelman tekninen tuki on 3 %, joka sekin on riittämätön. Ohjelman hallinnointia on jouduttu tukemaan koko ajan kuntarahoituksella maakuntaliittojen kautta. Kansallisesti tulee varautua tukemaan tulevan ohjelmakauden hallinnointia, jos tukiprosentit jäävät esitetylle tasolle.

Hallinnon yksinkertaistaminen tulee tarpeeseen

Yhteisen säädösperustan soveltaminen eri rahastoihin on erittäin kannatettava parannus ja tulee vähentämään ”hallinnollista taakkaa”. EAKR:n ja ESR:n tiivis tavoitteellinen ja toiminnallinen yhteys tulee säilyttää. **Keskeistä on säilyttää sekä ESR- että EAKR-rahoitus maakuntien aluelähtöisenä kehittämisen välineenä. Rakennerahasto-ohjelmavarat tulee kohdentaa täysimääräisesti maakunnalliseen päätöksentekoon eikä valtakunnallisia teemoja tule jatkossa toteuttaa.** Kansalliset uudistusohjelmat, eurooppalainen ohjausjakso sekä maakohtaiset suositukset eivät saa heikentää aluelähtöisyyttä.

POHJOIS-SAVON LIITTO

Marko Korhonen
maakuntajohtaja

Satu Vehreävesa
aluekehitysjohtaja